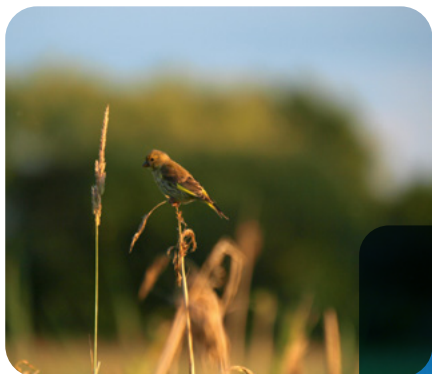
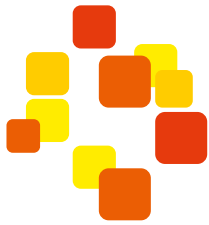

ROZWÓJ BIAŁOSTOCKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO W PERSPEKTYWIE DO ROKU 2030

E-biuletyn jest współfinansowany ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

BIAŁOSTOCKI OBSZAR FUNKCJONALNY

Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego jest stowarzyszeniem gmin, powołanym w celu wspierania idei samorządności lokalnej, ochrony wspólnych interesów, wymiany doświadczeń, promocji osiągnięć oraz koordynacji wspólnych przedsięwzięć i inwestycji. Stowarzyszenie BOF zostało zarejestrowane 13 stycznia 2014 roku. W jego skład wchodzi: stolica województwa podlaskiego – miasto Białystok oraz 9 gmin należących do powiatu białostockiego, w tym gminy miejsko-wiejskie: Choroszcz, Czarna Białostocka, Łapy, Supraśl, Wasilków, Zabłudów oraz gminy wiejskie: Dobrzyniewo Duże, Juchnowiec Kościelny, Turośl Kościelna.

Stowarzyszenie
Białostockiego
Obszaru
Funkcjonalnego

BIAŁYSTOK
CHOROSZCZ
CZARNA BIAŁOSTOCKA
DOBRZYNIOWO DUŻE
JUCHNOWIEC KOŚCIELNY
ŁAPY
SUPRAŚL
TUROŚL KOŚCIELNA
WASILKÓW
ZABŁUDÓW

spis treści

1. Mieszkańcy BOF otwarci na przyszłość
2. Turystyka szansą na rozwój gospodarczy BOF
3. Zeroemisyjność BOF dla rozwoju i jakości życia
4. Zrównoważona Mobilność Miejska BOF
5. Zrównoważona polityka przestrzenna

BOF PRZYGOTOWANY NA PRZYSZŁOŚĆ

Rok 2022 zapamiętamy jako czas kumulacji wielu zagrożeń, począwszy od agresji Rosji na Ukrainę, wywołującej wzrost napięć międzynarodowych, poprzez kryzys gospodarczy, rosnącą w zawrotnym tempie inflację, kryzys energetyczny, pogłębiające się konsekwencje zmian klimatycznych, globalne zagrożenia zdrowotne, pandemie, nienotowane wcześniej migracje, czy rosnącą konkurencją ze strony innych obszarów w kraju, Europie i na świecie. To okres kontynuacji zewnętrznych trendów globalnych tj. automatyzacja i sztuczna inteligencja, rozwój Gospodarki 4.0, konieczność wdrażania Gospodarki Obiegu Zamkniętego (GOZ), w tym transformacja energetyczna, starzenie się społeczeństwa, pogłębiające się procesy suburbanizacji. Wiele z nich stanowi poważne zagrożenie dla możliwości rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, jednak można w nich także dostrzegać potencjalne szanse na poprawę położenia społeczno-gospodarczego obszaru. **To, czy te obiektywne trendy będziemy potrafili wykorzystać, czy raczej przyczynią się do degradacji BOF, zależy od zdolności do przygotowania się do tych i innych zmian, których konsekwencje będą nasilały się w przyszłości. W związku z tym w pracach nad „Strategią Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do 2030 roku” została sformułowana następująca misja.**

BIAŁOSTOCKI OBSZAR FUNKCJONALNY PRZYGOTOWANY NA PRZYSZŁOŚĆ

Jej realizacji służyć ma sześć celów strategicznych: inteligentne zarządzanie BOF, mieszkańcy otwarci na przyszłość, przedsiębiorczość podstawą rozwoju, zeroemisyjność dla rozwoju i jakości życia, zrównoważona mobilność miejska, a także zrównoważenie funkcjonalno-przestrzenne. Współpraca Członków Stowarzyszenia BOF zapoczątkowana w 2014 roku powinna być kontynuowana. Wraz z upływem lat, realizacji wspólnych projektów, działań na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców naszego obszaru, pojawiają się coraz większe potrzeby podniesienia standardów współpracy na nowy poziom. Ma temu służyć cel określony jako inteligentne zarządzanie BOF, który będzie polegał na stworzeniu systemu zarządzania obszarem obejmującego cztery funkcje zarządzania (planowanie, organizowanie, przewożenie i kontrolowanie). Przy realizacji działań konieczne będzie wykorzystanie i poszerzenie zdobytego już doświadczenia, kompetencji i wiedzy, a także zastosowanie inteligentnych narzędzi i metod. Ważną rolę odgrywa również wymiana doświadczeń na płaszczyźnie krajowej i międzynarodowej, która jest kluczem do sukcesu i poszukiwania nowych, sprawdzonych przez innych, możliwości rozwojowych. Kolejny obszar to dostosowanie kompetencji mieszkańców do rozwijającej się nowej, cyfrowej i zautomatyzowanej gospodarki, ale również zadbanie o ich zdrowie, aktywność, rozwój społeczno-emocjonalny.

Stowarzyszenie BOF zwraca uwagę na rangę tych działań od samego początku realizacji wspólnych projektów, co przejawia się m.in. wdrażaniem jednego z nich pt. „EcoCentrum Kompetencji BOF – Utworzenie branżowego centrum kompetencji w obszarze efektywności gospodarowania energią i zasobami”. W ecoCentrum realizowanych jest szereg zadań – od stworzenia specjalnych laboratoriów w szkołach, przez ecostaże, granty, praktyki zawodowe i certyfikację ecoKompetencji, po zajęcia dla uczniów szkół zawodowych na uczelniach wyższych, o których mogą Państwo przeczytać w naszym e-Biuletynie. Ważnym wymiarem misji BOF jest pobudzanie przedsiębiorczości nie tylko w sferze gospodarczej, ale we wszystkich dziedzinach życia. Stąd m.in. propozycja wspólnego produktu turystycznego pn. „Perły BOF”, który aktywuje naszą społeczność i zachęca turystów do odwiedzenia pięknych i ciekawych okolic. Nie mniej istotnym obszarem jest zastąpienie modelu rozwoju prowadzącego do rosnącej presji na środowisko i zasoby surowców, na nowoczesną, zeroemisyjną i zasobooszczędną gospodarkę o obiegu zamkniętym wzorowaną na funkcjonowaniu przyrody. Niezbędne będą też działania na rzecz koordynacji ponadlokalnych aspektów zagospodarowania przestrzeni na terenie BOF w kierunku wykorzystania atutów przestrzeni i ochrony jej wrażliwych walorów, stanowiące klamrę działań prowadzonych w kierunku budowania zdolności adaptacyjnych.

O tym, co już udało nam się zrobić, aby rozwinąć Białostocki Obszar Funkcjonalny i jakie zadania stawiamy przed sobą, mogą Państwo przeczytać w naszym e-Biuletynie, do czego gorąco zachęcam.

Dr hab. Dorota Pełto
Dyrektor Biura Zarządu Stowarzyszenia BOF

Mieszkańcy BOF otwarci na przyszłość

” Kluczowym atutem Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego są jego mieszkańcy z ich kapitałem ludzkim i społecznym jako podwalinami rozwoju społeczno-gospodarczego tego obszaru. Obecnie wysoka dynamika zmian i niepewność we wszystkich sferach życia powoduje, że kluczowego znaczenia nabiera zdolność mieszkańców do dostosowywania się do przyszłych, w pewnym stopniu jeszcze nieznanym, nowych warunków.

Niezbędne jest stałe dostosowanie kompetencji do rozwijającej się nowej cyfrowej i zautomatyzowanej gospodarki. Ważne jest przygotowanie się do sprostania wyzwaniom związanym ze zmianami klimatu, czy postępującym starzeniem się społeczeństwa. Mieszkańcy muszą być także przygotowani na sprostanie konsekwencjom globalnych i regionalnych migracji lub zagrożeń konfliktami międzynarodowymi. Celem strategicznym jest wsparcie mieszkańców w budowaniu zdolności do adaptacji do zmian i budowanie potencjału wykorzystania szans jakie przyniesie przyszłość.

Od marca 2021 Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego wspólnie z Białostocką Fundacją Kształcenia Kadr (BFKK) realizuje projekt pod nazwą: *EcoCentrum Kompetencji BOF – Utworzenie branżowego centrum kompetencji w obszarze efektywności gospodarowania energią i zasobami*. Projekt jest dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020.

Celem projektu jest modernizacja systemu kształcenia zawodowego na terenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego zapewniająca stałe podnoszenie kompetencji uczniów szkół zawodowych (rozumianych jako kwalifikacje, umiejętności i postawy) do potrzeb lokalnej gospodarki w obszarze gospodarowania energią i zasobami.

Beneficjentami projektu są uczniowie szkół prowadzących kształcenie zawodowe na obszarze Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego.

Kluczowym zadaniem projektu jest dostosowanie systemu edukacji zawodowej do potrzeb pracodawców w zakresie gospodarowania energią i zasobami. Punktem wyjścia jest zdiagnozowanie potrzeb kompetencyjnych, a na tej podstawie systematyczne identyfikowanie luk kompetencyjnych w obszarze gospodarowania energią i zasobami. Równolegle realizowane jest wsparcie wszystkich szkół zawodowych/placówek kształcenia praktycznego, w modernizacji oferty edukacyjnej. Cel projektu realizowany jest przez dziewięć komplementarnych działań.

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Zadanie 1. Badanie potrzeb kompetencyjnych firm BOF (realizuje BFKK)

Identyfikacja potrzeb kompetencyjnych **200 firm** w obszarze związanym z gospodarowaniem energią i zasobami

Zadanie 2. Doradztwo ecoKompetencji (realizuje BFKK)

Przygotowanie systemu doradztwa w obszarze związanym z gospodarowaniem energią i zasobami. Zaplanowano objęcie 500 osób doradztwem edukacyjno-zawodowym w zakresie luki kompetencyjnej BOF.

Zadanie 3. Ecoszkolenia dla uczniów szkół zawodowych (realizuje Stowarzyszenie BOF)

Do grudnia 2022 przeprowadzono 20 zajęć pt. „ecoWychowanie”, uczestniczyło w nich łącznie 361 uczniów. Celem zajęć pt. „ecoWychowanie” było podniesienie poziomu świadomości ekologicznej, także wiedzy z zakresu klimatu, ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju, kształtowanie zachowań proekologicznych młodzieży, a także ich aktywizacja społeczna – budowanie społeczeństwa obywatelskiego w obszarze klimatu, ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju.

W ramach tego zadania zaplanowano realizację projektów badawczo-wdrożeniowych w formie kół naukowych działających w poszczególnych szkołach zawodowych. Koła zgłaszają swój projekt przygotowany pod nadzorem opiekuna naukowego do konkursu. 17 najciekawszych projektów otrzyma grant w wysokości 5000 zł. Projekty badawczo-wdrożeniowe mają na celu zainteresowanie młodzieży tematyką innowacyjności w obszarze ekologii, ze szczególnym naciskiem na nabycie praktycznych umiejętności związanych z dokonywaniem i zgłaszaniem projektów wynalazczych, aktywizujących twórcze myślenie, edukację o charakterze badawczym.

Zadanie 4. Ecostaże i praktyki zawodowe dla uczniów i nauczycieli (realizuje BFKK)

Zaplanowano dwutygodniowe staże dla 10 nauczycieli kształcenia zawodowego w przedsiębiorstwach całego kraju. Programy stażu będą uwzględniały preferencję nauczycieli w zakresie tematyki. Staże będą miały na celu doskonalenia warsztatu pracy nauczycieli kształcenia zawodowego i dostosowania go do najnowszych trendów i technologii w obszarze związanym z gospodarowaniem energią i zasobami.

Zaplanowano również organizację staży dla 200 uczniów w przedsiębiorstwach z terenu województwa podlaskiego (150 h) realizowanych w trakcie przerwy wakacyjnej oraz w dni wolne od nauki. Opracowany zostanie indywidualny program stażu dla każdego ucznia z udziałem nauczyciela praktycznej nauki zawodu oraz przedsiębiorcy.

Zadanie 5. Certyfikacja ecoKompetencji (realizuje BFKK)

W ramach zadania zaplanowano opracowanie 9 standardów dla umiejętności KUZ oraz 81 standardów dla czynności zawodowych. Po zakończeniu stażu każdy uczeń zostanie poddany walidacji efektów kształcenia.

Zadanie 6. Zasoby ecoedukacji (realizuje BFKK)

Celem działania jest dostosowanie kształcenia praktycznego w obszarze związanym z gospodarowaniem energią i zasobami do potrzeb przedsiębiorców. Cel działania będzie realizowany poprzez wsparcie szkół zawodowych w przygotowaniu innowacji edukacyjnych w ramach istniejących programów kształcenia, które pozwolą w większym zakresie dostosować je do potrzeb przedsiębiorców. Zaplanowano opracowanie innowacji edukacyjnych w ramach istniejących 9 zawodów nauczanych w BOF.

Zadanie 7. Ekokompetencje nauczycieli zawodu (realizuje Stowarzyszenie BOF)

Wdrożenie programu doskonalenia zawodowego nauczycieli szkół zawodowych oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu w obszarze gospodarowania energią i zasobami, poprzez organizację wizyt studyjnych, a także szkoleń lub studiów podyplomowych.

Wizyty studyjne dla nauczycieli – zaplanowano 4 wyjazdy na organizowane w Polsce wydarzenia dotyczące nowych rozwiązań technologicznych w zakresie objętym projektem;

Studia podyplomowe i szkolenia – zaplanowano dostosowanie kwalifikacji 29 nauczycieli kształcenia zawodowego do potrzeb regionalnej gospodarki w obszarze związanym z gospodarowaniem energią i zasobami.

Zadanie 8. Współpraca z uczelniami wyższymi (realizuje Stowarzyszenie BOF)

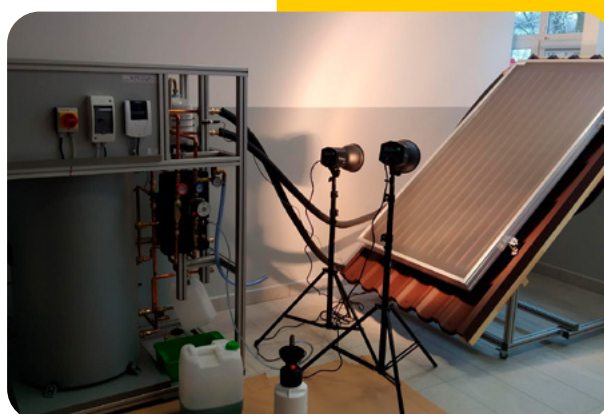
Celem działania jest podniesienie atrakcyjności i jakości kształcenia zawodowego poprzez współpracę szkół zawodowych z uczelniami wyższymi. Zaplanowano organizację 30 wyjazdów/zajęć dydaktycznych dla młodzieży szkół kształcenia zawodowego w laboratoriach i pomieszczeniach Wydziału Elektrycznego Politechniki Białostockiej.

Zadanie 9. ecoLaboratoria edukacyjne i demonstracyjne (realizuje Stowarzyszenie BOF)

W ramach działania powstały dwa laboratoria ecoKompetencji BOF. Pierwsze w zakresie gospodarowania energią i drugie w zakresie gospodarowania zasobami. Mają one na celu podniesienie kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie obsługi, diagnostyki źródeł OZE stosowanych w obiektach budowlanych, zbierania i obróbki danych w tym w szczególności związanych ze stanem środowiska, a także w zakresie szacowania, przygotowania oraz wykorzystania zasobów naturalnych do produkcji energii.

Turystyka szansą na rozwój gospodarczy BOF

Walory turystyczne oraz towarzysząca im infrastruktura stanowią jedną z istotnych wartości potencjału rozwoju gospodarczego obszaru BOF. Koncentrują się one głównie w ośrodku centralnym – Białymstoku oraz w zachodniej i północno-wschodniej części obszaru. Łączą się one z potencjałem rekreacyjnym, istotnym głównie dla mieszkańców BOF.

Rozwój turystyki może w znaczącym stopniu stymulować rozwój gospodarczy oraz zmniejszenie bezrobocia na terenie BOF. Pozwoli na wykorzystanie szans rozwoju współpracujących gmin, zlikwiduje ich słabości, stworzy nowe i dodatkowe możliwości zatrudnienia, przyczyni się do utrzymania dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, udoskonali jakość i zwiększy liczbę obiektów turystycznych, a także usług oraz poprawi infrastrukturę.

Cele rozwoju turystycznego w BOF wskazują na konieczność podjęcia działań w dwóch strategicznych obszarach do roku 2030:

- kreowania wizerunku turystycznego BOF,
- budowania i promocji oferty produktów turystycznych.

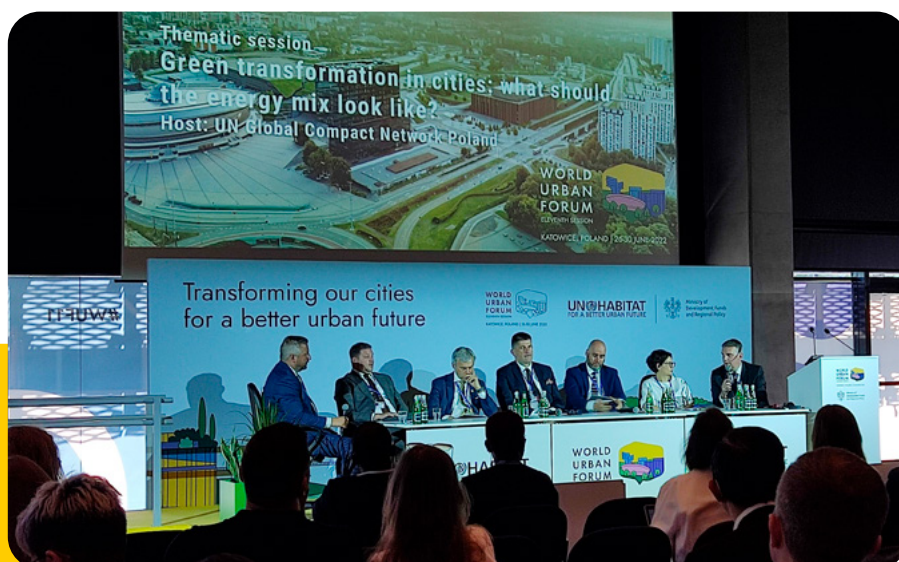
Realizacja projektu *We open border together*, w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2014-2020, zapoczątkowała realizację powyższych celów. Stowarzyszenie, wykorzystując narzędzia powstałe w ramach rzeczonoego projektu prowadzi aktywną kampanię promującą szlak turystyczny pn. „Perły BOF”. Jest to **wizerunkowy produkt turystyczny**, który ma na celu wykorzystanie istniejących obiektów historycznych, tradycji lokalnych i wydarzeń kulturalnych, tworząc jeden spójny szlak tematyczny na terenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego.

DOC. ALIKSANDR PANKO
ORGANIZATOR WYCIĘCZKI, PRZEWODNIK, BRZEŃSKI UNIWERSYTET PAŃSTWOWY IM. ALEKSANDRA PUŠZKINA

W ostatnim roku kalendarzowym podjęto szereg działań, które miały na celu przyczynienie się do promocji turystycznej, a tym samym zwiększenia liczby turystów na terenie BOF, wśród których wymienić należy:

- **Udział w konferencji pn. „Światowe Forum Miejskie” (WUF) w dniach 26-30 czerwca 2022 r. w Katowicach.** Jest to wydarzenie, organizowane już po raz jedenasty, co dwa lata, na temat zrównoważonej urbanizacji. WUF skupia szerokie grono uczestników z całego świata: przedstawiciele władz krajowych, regionalnych i lokalnych, naukowców, ludzi biznesu, liderów społeczności, urbanistów oraz przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego. Uczestnicy wydarzenia spotkali się, aby omówić główne wyzwania miejskie stojące przed współczesnym światem: gwałtownej urbanizacji i jej wpływu na społeczności, miasta, gospodarkę i zmiany klimatyczne. Podczas IX sesji Światowego Forum Miejskiego przedstawiciele Stowarzyszenia Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego odwiedzali stoiska promujące różne regiony świata, rozdawali materiały promujące szlak „Perły BOF” oraz nawiązywali kontakty z organizacjami turystycznymi.

- **Udział w pikniku promocyjnym pn. „Poznajmy się w Zamościu” w dniu 23 lipca 2022 r. w Zamościu.** Przedstawiciele Stowarzyszenia BOF, wspólnie z innymi beneficjentami projektów realizowanych w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina uczestniczyli w wydarzeniu „Poznajmy się w Zamościu”. Rynek w Zamościu podzielony został na kilka stref, a w każdej z nich czekały na odwiedzających stoiska z niespodziankami i atrakcjami. Każdy zainteresowany mógł wziąć udział w warsztatach – zrobić swoją własną woskową świeczkę, nauczyć się udzielania pierwszej pomocy, czy też uczestniczyć w mini rajdzie rowerowym. W strefie relaksu można było odbyć wirtualną podróż po ukraińskich Karpatach oraz odwiedzić obiekty architektury drewnianej w Polsce i Ukrainie. Piknik był wspaniałą okazją nie tylko do wypromowania szlaku „Perły BOF”, ale też całego Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. Goście odwiedzający stoisko BOF mieli m.in. za zadanie własnoręcznie skomponować barokowy strój dla Jana Klemensa i Izabeli Branickich, ale także ułożyć puzzle z wizerunkami atrakcji turystycznych poszczególnych gmin – pereł BOF.

- **Udział w Kongresie Współpracy Transgranicznej w Lublinie w dniach 5-7 października 2022 r.** Głównym celem Kongresu było stworzenie przestrzeni komunikacji oraz wymiany doświadczeń między organizacjami poszukującymi międzynarodowych partnerów w ramach przyszłych naborów w Programie Interreg NEXT Polska-Ukraina 2021-2027. Kongres to platforma dialogu dla samorządów, organizacji pozarządowych, środowiska nauki, kultury i biznesu. Podczas wydarzenia przedstawiciele Stowarzyszenia Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego prowadzili działania promujące szlak „Perły BOF” poprzez dystrybucję materiałów promocyjnych oraz nawiązywanie współpracy z podmiotami odpowiedzialnymi za organizację turystyki na terenie Polski i Ukrainy.

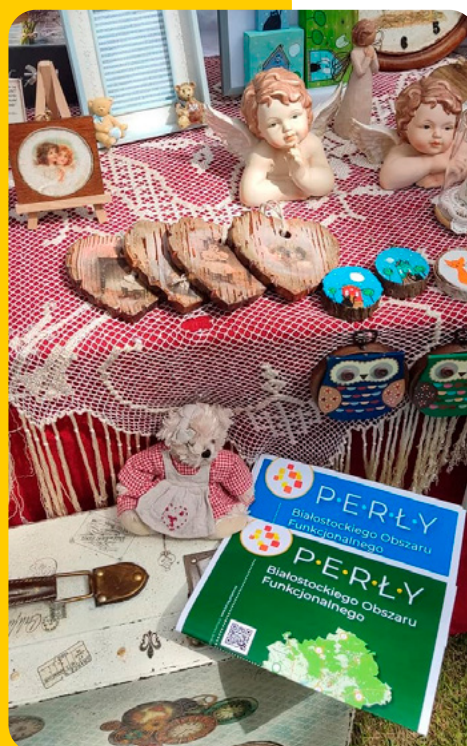
Zapraszamy do obejrzenia filmów

promujących szlak Perły BOF

<https://bof.org.pl/perly-bof>

- **Stała promocja szlaku „Perły BOF” na stronie www.bof.org.pl oraz na profilu „Turystyczne Perły BOF” na Facebooku.** Szerokiemu gronu odbiorców za pośrednictwem internetu udostępnione są spoty promujące szlak „Perły BOF”. Jest to dziesięć krótkich prezentacji filmowych ukazujących unikatowe walory turystyczne poszczególnych gmin BOF. Na stronie [www](http://www.bof.org.pl) oraz na profilu na Facebooku na bieżąco zamieszczane są informacje o wydarzeniach turystycznych, które odbywają się na terenie BOF. Na Facebooku przeprowadzono także minikonkurs z nagrodami na temat znajomości szlaku „Perły BOF”.
- **Udział w lokalnych wydarzeniach turystycznych, organizowanych na terenie gmin BOF.** Okazją do zapraszania turystów do zainteresowania się i odwiedzania szlaku „Perły BOF” był udział w różnego rodzaju wydarzeniach lokalnych typu festyny, pikniki czy też Dni poszczególnych gmin BOF.

Zeroemisyjność BOF dla rozwoju i jakości życia

Wysokiej jakości środowisko jest jednym z priorytetów Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. Pomimo stosunkowo dobrego stanu systemu przyrodniczego, BOF musi mierzyć się okresowo z takimi wyzwaniami, jak: zła jakość powietrza, intensywny ruch drogowy powodujący zwiększony poziom hałasu, zmniejszająca się liczba powierzchni biologicznie czynnych w obszarach zwartej zabudowy czy nadmierna emisja gazów cieplarnianych.

Obszar BOF posiada potencjał do osiągnięcia ambitnych celów w zakresie transformacji energetycznej, redukcji gazów cieplarnianych i adaptacji do zmian klimatu, w czym kluczową rolę odegrają władze lokalne, mieszkańcy i organizacje społeczeństwa obywatelskiego. Dlatego też prowadzona polityka miejska powinna zmierzać do tego, aby zachęcać mieszkańców do zmiany zachowań w zakresie gospodarowania odpadami oraz wdrażania zasad gospodarki obiegu zamkniętego.

System przyrodniczy BOF, obejmujący dobrej jakości obszary chronione, posiada zdolność do świadczenia usług ekosystemowych związanych m.in. z różnorodnością biologiczną, regulacją zjawisk hydrologicznych i klimatu, rekreacją. System ten powinien być wzmacniany w bliższej i dalszej przyszłości poprzez łączenie jego elementów w efektywnie zarządzaną i chronioną sieć funkcjonalną. Zielona infrastruktura powinna nie tylko zapewniać możliwość rekreacji i edukacji, ale także łagodzić zagrożenia pogodowe i klimatyczne oraz wspierać adaptację gmin BOF do skutków zmian klimatu.

Zaangażowanie władz i mieszkańców miast i gmin BOF jest kluczowe dla rozwiązania problemu zmian klimatu i innych problemów środowiskowych. Zmiany w zachowaniach mieszkańców i akceptacja zrównoważonych wzorców konsumpcji może nastąpić poprzez edukację, podnoszenie świadomości społecznej, obserwację i monitorowanie ich wpływu na środowisko, zaangażowanie obywatelskie i innowacje społeczne.

W okresie wrzesień 2019 – sierpień 2022 Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego uczestniczyło w międzynarodowym projekcie Urban Energy Pact (Urb-En Pact). Był to partnerski projekt ośmiu miast europejskich (Clermont Auvergne Métropole (Francja) – Lider, Alto Minho (Portugalia), Białostocki Obszar Funkcjonalny (Polska), Galati (Rumunia), Palma di Montechiaro (Włochy), Metropole Rouen Normandie (Francja), Elefsina (Grecja), Tampere (Finlandia), realizowany w ramach sieci planowania programu URBACT III. Głównym celem projektu było wypracowanie lokalnego Planu Działań (ang. *Action Plan*) prowadzącego do tego aby Białostocki Obszar Funkcjonalny stał się terytorium o zerowym zużyciu energii netto (ang. *Zero Net Energy Territory*) poprzez produkowanie i dostarczanie energii pochodzącej z odnawialnych źródeł energii. Obszar o zerowym zużyciu energii netto to terytorium, które musi wytwarzać i dostarczać potrzebną energię swoim obywatelom, organizacjom publicznym, przedsiębiorstwom, włączając ich wszystkich w tak zwaną pętlę energetyczną, zaprojektowaną jako lokalna gospodarka o obiegu zamkniętym.

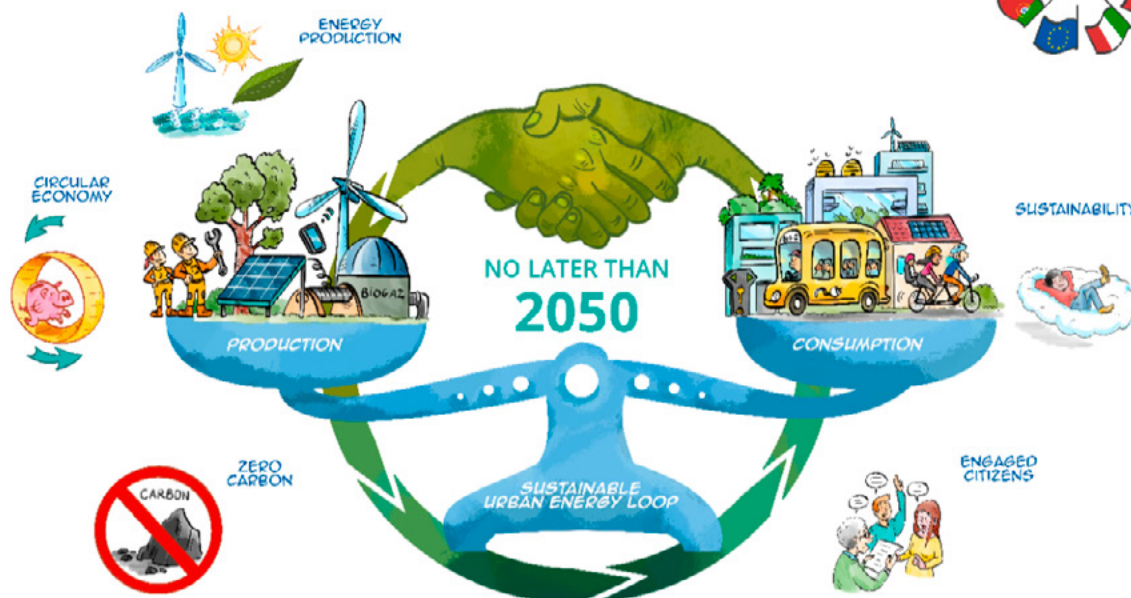

W oparciu o analizę wielokryterialną w Planie Działań wskazano na pięć priorytetowych obszarów, w ramach których BOF musi podjąć działania dążąc do neutralności klimatycznej do roku 2050. Są to:

- 1) **Transport.** Jednym z największych wyzwań stojących przed BOF jest nadmierna emisja dwutlenku węgla pochodząca z transportu i mobilności. Wzorem innych miast, na terenie BOF powinny zostać wdrożone strefy ultra niskiej emisji (ULEZ) z bezemisyjnym transportem publicznym oraz rozwiniętą infrastrukturą dla elektromobilności. Centra miast i gmin BOF powinny posiadać rozbudowany system tras rowerowych i pieszych oraz stać się wolne od samochodów;

Urban Energy Pact

Together towards net zero energy cities

- 2) **Wspieranie rozwoju wspólnot energetycznych** – zbiorowego i obywatelskiego wytwarzania i zużywania energii, które pozwolą mieszkańcom aktywnie uczestniczyć w transformacji czystej energii i czerpać z tego tytułu korzyści ekonomiczne. Ponadto należy dążyć do modernizacji systemów grzewczych w gospodarstwach jednorodzinnych i wdrażać w nich rozwiązania przyjazne dla klimatu;
- 3) **Wspieranie rozwoju zielonej infrastruktury miejskiej i rozwiązań opartych na naturze.** Wiąże się to ze stopniową przebudową systemu zieleni miejskiej i ochroną terenów zielonych w celu stworzenia wielofunkcyjnego systemu przyrodniczego chroniącego klimat i łagodzącego szkodliwe skutki procesu urbanizacji. Prowadzić to będzie do:
 - pociągnięcia do skutku sekwestracji dwutlenku węgla,
 - redukcji wysp ciepła,
 - poprawy jakości powietrza,
 - łagodzenia niekorzystnych zjawisk hydrologicznych.
- 4) **Poprawa efektywności energetycznej obiektów komunalnych i użyteczności publicznej** poprzez zwiększenie wykorzystania energii odnawialnej i tym samym zmniejszenia ich zależności od paliw kopalnych.
- 5) **Szkolenia i edukacja mająca na celu podniesienie świadomości społecznej** na temat konieczności wdrażania rozwiązań służących redukcji negatywnego wpływu działalności człowieka na klimat i środowisko.

Przedsięwzięciem w zakresie dążenia do zeroemisyjności, planowanym do realizacji w 2023 roku, w ramach ZIT z RPOWP 2014-2020, jest projekt pn. Poprawa jakości powietrza w BOF poprzez wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej, którego liderem będzie Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, a parterami Miasto Białystok oraz Gminy: Choroszcz, Czarna Białostocka, Dobrzyniewo Duże, Juchnowiec Kościelny, Łapy, Supraśl i Turośń Kościelna. Projekt będzie obejmował zamontowanie na 31 budynkach użyteczności publicznej instalacji opartych na odnawialnych źródłach energii, m.in. ogniw fotowoltaicznych oraz pompy ciepła. Wyprodukowana energia będzie wykorzystywana wyłącznie do celów publicznych, w tym usług świadczonych na rzecz mieszkańców. Efektem realizacji projektu będzie między innymi zmniejszenie ilości zużytej energii ze źródeł konwencjonalnych na rzecz energii słonecznej i geotermalnej. Odnawialne źródła energii to przede wszystkim redukcja gazów cieplarnianych, ale także tzw. współtowarzyszących zanieczyszczeń, takich jak pyły, dwutlenek siarki, tlenki azotu, czyli zanieczyszczeń, które bezpośrednio i pośrednio wpływają na zdrowie mieszkańców BOF. Realizacja projektu wpłynie na poprawę jakości środowiska, a w szczególności powietrza na obszarze BOF. Projekt jest komplementarny do innych projektów zrealizowanych w ramach Strategii ZIT BOF, w tym do wiązki projektów dotyczących modernizacji indywidualnych źródeł energii cieplnej lub elektrycznej w BOF.

Zrównoważona Mobilność Miejska BOF

Podjęcie do planowania przestrzennego w miastach i obszarach funkcjonalnych na przestrzeni lat uległo znacznym zmianom. O wiele więcej uwagi przykładana jest do jakości życia mieszkańców, przestrzeni publicznych, które są przyjazne nie tylko mieszkańcom, ale i także są przyjazne dla środowiska. Postęp techniki pozwala także zmienić pojęcie mobilności i szeroko rozumianego transportu w miastach. Łącząc te trzy kwestie jakimi są planowanie przestrzenne, wpływ transportu na środowisko oraz nowo rozumianą mobilność tworzy się Plany Zrównoważonej Mobilności Miejskiej, które poparte licznymi pomiarami i badaniami opisują kwestie planowania transportu w obszarach funkcjonalnych.

Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (ang. *Sustainable Urban Mobility Plan*) jest strategią długoterminową, nastawianą na zapewnienie dobrego dostępu do celów podróży i usług, zawierającą również plan wdrożenia. Zakłada duży udział interesariuszy i mieszkańców w tworzeniu projektu. Partycypacja społeczna jest jednym z filarów SUMP-ów, dlatego też podczas procesu tworzenia opracowania, odbywają się liczne spotkania z interesariuszami oraz konsultacje społeczne z mieszkańcami.

Od grudnia 2021 Stowarzyszenie BOF pracuje nad opracowaniem *Planu Zrównoważonej Mobilności Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do roku 2035* (SUMP BOF). Prace nad dokumentem zostaną zakończone w styczniu 2023 r. Dokument określa wizję, cele i działania, które powinny być realizowane, aby wdrażać w życie zagadnienia związane ze zrównoważoną

mobilnością miejską. Wizja określona w dokumencie powinna być zawsze brana pod uwagę, podczas decyzji związanych z inwestycjami na analizowanym obszarze. Cele określone w SUMP BOF powinny być realizowane za pomocą proponowanych w opracowaniu działań. Działania dotyczące szeroko rozumianej zrównoważonej mobilności zostały określone w taki sposób, aby Białostocki Obszar Funkcjonalny był spójny, dobrze zintegrowany oraz zgodny z dokumentami wyższych szczebli, zakładających redukcję negatywnego oddziaływania transportu na środowisko.

Główne cele strategiczne sformułowane w SUMP BOF to:

- 1) Integracja systemu publicznego transportu zbiorowego Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego;
- 2) Poprawa przestrzeni miejskiej;
- 3) Zrównoważony rozwój środowiskowy w zakresie środków transportu.

Rozwinięciem celów strategicznych są cele szczegółowe, które sformułowano w sposób następujący:

- 1) Wpływ na zmianę zachowań transportowych – „Zrównoważona mobilność”;
- 2) Budowanie przewagi konkurencyjnej publicznego transportu zbiorowego „Lepiej skomunikowany BOF”;
- 3) Poprawa infrastruktury transportowej z priorytetem dla pieszych i rowerów „Poprawa dostępności przestrzennej”;
- 4) Ograniczenie emisji „Lepsze środowisko”;
- 5) Promowanie aktywnej mobilności „Zdrowa mobilność”;
- 6) Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego „Bezpieczny BOF”;
- 7) Działania związane z elektromobilnością „Elektromobilność”;
- 8) Odpowiedzialna mobilność „Świadome poruszanie się”.

W SUMP BOF znajdują się także specjalne wskaźniki służące do monitorowania i ewaluacji. Wskaźniki zostały sformułowane tak, aby w prosty sposób można było ocenić, czy zawarte w Planie działania zostały wykonane.

Dokument zawiera dwa horyzonty prognostyczne: rok 2028 oraz 2035. Proponowane w dokumencie cele i działania zakładane są odpowiednio na krótko lub długoterminowy horyzont. Konkretnie działania mają przypisane proponowane lata realizacji oraz zostały odpowiednio zhierarchizowane.

Innym przedsięwzięciem realizowanym przez Stowarzyszenie BOF służącym rozwojowi zrównoważonej mobilności jest projekt partnerski pn. **Rozwój niskoemisyjnego transportu zbiorowego i rowerowego w BOF**, realizowany w ramach instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 w trybie pozakonkursowym w *Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020* (Strategii ZIT BOF). Celem projektu, który realizowany będzie do końca 2023 r. jest zwiększenie mobilności mieszkańców BOF oraz

rozwój niskoemisyjnego publicznego transportu zbiorowego i transportu rowerowego w obsłudze mieszkańców BOF.

W projekcie zaplanowano realizację strategii niskoemisyjnych poprzez **jednoczesną interwencję we wszystkich aspektach kształtujących zrównoważoną mobilność miejską**, w tym:

- zakup niskoemisyjnego taboru na potrzeby transportu miejskiego,
- wyposażenie dróg i ulic w infrastrukturę służącą obsłudze transportu miejskiego (zatoki, pętle autobusowe) oraz pasażerów (przystanki, wiaty autobusowe),
- budowę liniowej infrastruktury dla rozwoju niezmotoryzowanego transportu indywidualnego – dróg rowerowych oraz ciągów pieszo-rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą,
- budowę i przebudowę dróg gminnych i powiatowych, które stanowią jedynie niezbędny uzupełniający element projektu.

Nowe ścieżki rowerowe oraz ciągi pieszo-rowerowe zbudowane w BOF w ramach projektu w gminach: Choroszcz, Czarna Białostocka, Juchnowiec Kościelny, Łapy, Wasilków oraz w Mieście Białystok łączą się z istniejącymi oraz planowanymi drogami rowerowymi, przyczyniając się do tworzenia spójnego, funkcjonalnego transportowo system dróg rowerowych. W ramach projektu powstało również **164 miejsc parkingowych dla rowerów**. W projekcie zakupionych zostało przez Miasto Białystok **15 nowoczesnych, niskoemisyjnych autobusów** na potrzeby komunikacji miejskiej w Białostockim Obszarze Funkcjonalnym.

Zadania dotyczące infrastruktury dróg gminnych i powiatowych są elementem uzupełniającym i niedominującym w projekcie. Nowe i przebudowane drogi na terenie gmin: Choroszcz, Dobrzyniewo Duże, Juchnowiec Kościelny, Supraśl, Wasilków oraz Zabłudów pozwolą na szersze wykorzystanie systemu zbiorowego transportu publicznego poprzez utrzymanie dotychczasowej liczby połączeń oraz wprowadzenie nowych połączeń autobusowych na terenie BOF, jak również podniesienie jakości świadczonych usług. Dodatkowo realizowane jest w projekcie wyposażenie dróg i ulic w infrastrukturę służącą obsłudze transportu miejskiego (zatoki, pętle autobusowe) oraz pasażerów (przystanki, wiaty autobusowe). Projekt partnerski przyczynia się do obniżenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery poprzez wdrożenie idei zrównoważonego transportu niskoemisyjnego z udziałem komunikacji miejskiej, rowerowej i pieszej w BOF.

Kolejnym przedsięwzięciem, również wspierającym zrównoważoną mobilność miejską na terenie BOF jest projekt EU CYCLE – **Cycling for development, growth and quality of life in European regions**, realizowany w międzynarodowym partnerstwie w ramach programu INTERREG Europe.

Projekt polega na opracowaniu propozycji zmian w wybranych regionalnych dokumentach strategicznych w poszczególnych krajach partnerskich w sposób, który przyczyniłby się do zwiększenia efektywności w zakresie gospodarki niskoemisyjnej. Dzięki ulepszonej polityce i najnowocześniejszym rozwiązaniom, możliwe będzie osiągnięcie lepszej jakości projektów rowerowych oraz zwiększenie ruchu rowerowego.

W ramach projektu opracowany został dokument **„EU CYCLE, Ruch rowerowy na rzecz rozwoju i wzrostu jakości życia w regionach europejskich”**. Jest to Plan Działań odpowiadający na potrzeby regionu, niezbędny do usprawnienia instrumentu polityki jakimi jest *Strategia Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do roku 2030* w zakresie rozwoju transportu rowerowego. Wskazuje kierunki działań, które przyczynią się do zwiększenia niskoemisyjności w drodze dekarbonizacji transportu w województwie podlaskim. Dokument wskazuje na

konieczność przejścia z indywidualnego transportu zmotoryzowanego na rower, jako niskiemisyjny i zrównoważony środek transportu w obszarach miejskich, na potrzeby dojazdów do pracy w miastach i na wsi oraz zrównoważonej turystyki bez samochodów.

Rekomendowanym dla BOF działaniem przez projekt UE CYCLE jest opracowanie standardów technicznych kształtowania infrastruktury rowerowej na terenie gmin Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. Pozwoli to przełożyć na polskie realia dobre praktyki z krajów o najwyższym udziale i poziomie bezpieczeństwa ruchu rowerowego. Jakość infrastruktury ma ogromne znaczenie dla rowerzystów, ale oddziałuje także na cały system transportowy jednostki samorządu terytorialnego. Dobre warunki do jazdy są w stanie zachęcić wielu użytkowników aut do tego by przesiąść się na rower, dzięki czemu jest mniej korków, zanieczyszczeń, hałasu i wypadków.

Dzięki opracowaniu powyższych standardów osoby odpowiedzialne za kształtowanie polityki rowerowej będą mogły śmiało sięgać po środki finansowe na nową infrastrukturę i lepiej je wydawać. Standardy wprowadzą bowiem określony, minimalny poziom jakościowy w zakresie projektowania i realizacji projektów ukierunkowanych na rozwój transportu rowerowego w BOF. Dzięki temu nastąpi także wzrost poziomu wiedzy oraz kompetencji władz lokalnych i zarządców dróg, którzy poznają i stosować będą od tej pory najlepsze rozwiązania dotyczące kształtowania infrastruktury rowerowej. Wszystkie te działania są spójne z powstającym równocześnie *Planem Zrównoważonej Mobilności Miejskiej Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do roku 2035*.

Zrównoważona polityka przestrzenna

Białostocki Obszar Funkcjonalny, podobnie jak inne miejskie obszary funkcjonalne ośrodków wojewódzkich, stoi przed wyzwaniami dotyczącymi m.in. rozwoju gospodarczego, środowiska przyrodniczego, infrastruktury technicznej oraz społecznej, polityki przestrzennej, przeciwdziałania degradacji terenów zagrożonych marginalizacją oraz interwencji na terenach zidentyfikowanych stanów kryzysowych, konfliktów przestrzennych oraz środowiskowych o wymiarze ponadlokalnym.

Przestrzeń wysokiej jakości, o określonym, oczekiwanym zestawie cech sprzyjających efektywnemu zaspokajaniu potrzeb mieszkańców jest dobrem ograniczonym, wobec tego powinna być wykorzystywana racjonalnie i efektywnie, z ochroną najbardziej wrażliwych i unikalnych zasobów.

Głównym zadaniem prowadzonej na terenie BOF polityki przestrzennej jest ukierunkowanie procesów rozwojowych zgodnie z zasadami ładu przestrzennego oraz zrównoważonego rozwoju. Przestrzeń fizyczna musi pomieścić wszystkie potrzebne mieszkańcom zasoby i potencjały. Wzajemne relacje przestrzenne tych zasobów wpływają na poziom warunków do życia oraz rozwoju, jaki dany obszar oferuje. Dobre warunki do życia mogą wynikać z walorów naturalnych, jednak w sytuacji obszaru zurbanizowanego, podlegającego dynamicznym przekształceniom, mogą być one kształtowane jedynie w wyniku świadomie moderowanego rozwoju przestrzennego realizowanego na podstawie odpowiednio sformułowanej polityki przestrzennej.

Z dobrą jakością życia, dobrymi dla niej warunkami przestrzennymi, a także dążeniem do realizacji konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju wiąże się dobra dostępność w bliskości miejsca zamieszkania podstawowych usług dla ludności przy jednoczesnym ograniczeniu obligatoryjnych przemieszczeń (do miejsca pracy, do lokalizacji usług przede wszystkim pierwszego poziomu, a także w celu realizacji kontaktów społecznych).

Mając na uwadze powyższe w ramach zrównoważonej polityki przestrzennej BOF do roku 2030 przewidziano następujące kierunki działań:

- 1) kreowanie miejsc centralnych o wysokich walorach funkcjonalnych i przestrzennych;
- 2) koordynacja przestrzenna rozwoju infrastruktury społecznej;
- 3) usługi pierwszej potrzeby w bezpośredniej bliskości;
- 4) koordynacja lokalizacji centrów zaopatrzenia podmiotów działalności gospodarczej.

Z kolei w ramach celu racjonalne zagospodarowanie:

- 1) kompleksowe ujęcie planowania nowych oraz modernizacji istniejących zespołów zabudowy – miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;
- 2) ochrona terenów rozwojowych (inwestycyjnych);
- 3) planowanie rozwoju zagospodarowania z uwzględnieniem ochrony walorów krajobrazu przyrodniczego oraz kulturowego;
- 4) ochrona przed zagospodarowaniem wartościowych terenów rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz o walorach rekreacyjno-turystycznych.

Ponadto kształtowanie polityki przestrzennej BOF powinno zakładać:

- 1) integrację planistyczną gmin BOF;
- 2) utworzenie komórki zajmującej się koordynacją planistyczną BOF;
- 3) rozwój powiązań Białegostoku z gminami ościennymi;
- 4) rozwój społecznych funkcji przestrzeni publicznej;
- 5) zwiększanie samodzielności jednostek strukturalnych (w Białymstoku) oraz większych miejscowości na obszarze gmin BOF;
- 6) kształtowanie hierarchicznego systemu miejsc centralnych jako obszarów koncentracji zabudowy usługowej o różnym zasięgu oddziaływania, wyposażonych w starannie zaaranżowane przestrzenie publiczne sprzyjające kontaktom społeczności lokalnych;
- 7) tworzenie możliwie najlepszych warunków zamieszkiwania, korzystania z usług i miejsc pracy oraz rekreacji;
- 8) tworzenie warunków rozwoju aktywności gospodarczej i możliwości zwiększenia liczby miejsc pracy, zwłaszcza w sektorze produkcyjno-usługowym;
- 9) efektywna ochrona obszarów przyrody chronionej;
- 10) ochrona kulturowych walorów przestrzeni.

